

Från Sapfo till Cyborg

I inledningen till *Från Sapfo till Cyborg*¹² skriver redaktör Lena Lennerhed att utgångspunkten för boken är att könet och sexualiteten har en historia. Hon skriver att föreställningarna om kroppen, sexualiteten, vad som är manligt och vad som är kvinnligt, hur könen är konstruerade och vad det innebär för en människas identitet har varit i ständig förändring genom århundradena. Syftet med bokens nio artiklar är att gå igenom och analysera dessa föreställningar ända från antiken till nutiden genom ett antal nedslag i historien.

Vem som helst förstår att det är en omöjlig uppgift att få med alla tankar och idéer om kön och sexualitet under en mångtusenårig tidsperiod. Jag tycker ändå att bokens författare lyckats med att välja ut vettiga och viktiga milstolpar på vägen. Trots att alla förutom en av författarna är idéhistoriker känns boken ändå

lättillgänglig för mig som folkloristikstuderande, även om jag ibland hade önskat ett mera analytiskt skrivande istället för det uppräknande av namn och årtal som förekommer i ett par av artiklarna.

Niklas Olaisons artikel "Otukt är världens lön: kön och sexualitet i den kristna traditionen" är en rätt deprimerande läsning när man ser till hur kvinnorna har behandlats inom den kristna och den judiska traditionen. Jag känner igen dagens debatt gällande kvinnliga präster och homosexuella i den historiska tolkning Olaison gör. Kvinnans sexualitet ses som ett hot och kvinnan själv som djävulens port.

En presentation av två av feminismens förkämpar ger Elisabeth Manséns artikel *Feminismens klassiker: Mary Wollstonecraft och John Stuart Mill*. Mansén menar att det hos både Wollstonecraft och Mill finns tankar om människans naturliga rättigheter som mänskliga oberoende av kön, klass, etnicitet och så vidare. Hon vågar sig också på egna analyser av sitt material mer tydligt än många av de övriga artikelförfattarna. Till exempel skriver hon att Wollstonecrafts *A Windi-*

12 *Från Sapfo till Cyborg. Idéer om kön och sexualitet i historien*, 2006. Red. Lena Lennerhed. Gidlunds förlag, Hedemora. 240 s.

cation of the Rights of Woman knappast skulle ha fått en sådan genomslagskraft om den inte utkommit mitt under franska revolutionen.

Artikeln "Muslimsk feminism" av Mohammad Fazlhashemi var ett viktigt inlägg i boken. Den gav god inblick i en feminism som det annars inte talas så mycket om. Fazlhashemi lyckas förmedla mycket kunskap om den muslimska världens kvinnosyn och några av feminismens förgrundsgestalter. Intressant att få en annan syn på feminismen, att den inte bara är ett västerländskt "påfund" som man försökt applicera på andra kulturer utan att den kan ses som en av islams grundpelare. Bland annat den marockanska sociologen Fatima Mernissi menar att profeten Muhammed var en föregångare när det gäller tankar om jämlikhet.

Idéer om kön och sexualitet utgår ofta från kroppen, detta är något som syns i Maja Larssons artikel "Om en kvinna som befunnits tillhöra genus masculinum: synen på kön, klass och sexualitet i 1800-talets medicin och kultur". I artikeln utgår hennes diskussion från ett historiskt exempel på hur Bertha Dittlöff, en kvinna, som efter sin död i kolera funnits vara man eller hermafrodit, beroende på bedömare. Inte bara Dittlöffs kroppsliga utseende (hon lär ha haft både bröst och testiklar) spelade roll när det gällde könsbestämningen, med i värderingen togs också det att hon var barnlös, levte tillsammans med en kvinna och försörjt sig med "diverse karlarbeten". Larssons artikel visar på hur kulturen påverkar synen på kroppen och gör Judith Butlers idé om att det inte finns något kön utan bara genus mer lättfattlig.

Butler tas upp i den sista artikeln "Från genus till sexuell och etnisk skillnad" av Mikaela Lundahl. Det verkar som om de tidigare artiklarna bäddar för Lundahls text. Lundahl är också den enda kulturvetaren bland författarna i boken. Trots att hon skriver rätt krångligt om Donna Haraways cyborgfeminism gör hennes analys av Butler och dagens queerfeminism att jag får några aha-upplevelser och känner att jag fått en större förståelse för poststrukturalismen som

Butler verkligen driver till sin spets. Enligt Haraway borde kvinnor inte vara rädda för tekniken och se den som något manligt, utan snarare förena sig med den och använda den som ett hjälpmedel. Plus att det heller aldrig kan påpekas för många gånger att det inte bara är kön som påverkar våra liv utan också klass, etnicitet, sexualitet.

De övriga artiklarna är "Kön och känslor: antika idéer om kvinnor och män" av Karin Dirke där hon presenterar stadsstaten under Platons och Aristoteles tid och vikten av att kontrollera sina känslor. Bosse Holmqvists text "Om kvinnans överlägsenhet och hotande häxor" behandlar något så sällsynt som manliga filosofer som upphöjer kvinnan över mannen, bland dessa Cornelius Agrippa von Nettesheim. Även några kvinnor får komma till tals, bland annat Marguerite av Navarra, Margaret Cavendish och Marie de Gournay. "Kön politik och moderskap", en artikel av Katarina Leppänen där hon skriver om kvinnorörelsen i sekelskiftet 18-1900 och försöken att upphöja traditionellt kvinnliga egenskaper och om Ellen Keys "samhällsmoderlighet". Åsa Bergenheims artikel "Drömmen och frihet: om sexualitet, normalitet och kön under perioden 1950-80" behandlar utvecklingen av synen på människans sexualitet och hur normalitetsbegreppet vidgades i och med de så kallade Kinseyrapporterna.

Från Sappho till cyborg är inte en populärvetenskaplig bok. Den är ändå ganska lätt att ta till sig, artiklarna är lagom långa presentationer av ett visst område och i slutet av varje artikel finns förslag till vidare läsning, för den som är intresserad. Jag skulle rekommendera den både till den som tidigare läst en del genusvetenskap och den som vill få en första inblick i ämnet. Detta gör jag eftersom den ger en bra historisk insyn när det gäller kvinnorörelsens historia och bakgrund, samt att boken rör sig över ett så brett fält.

Karin Sandell